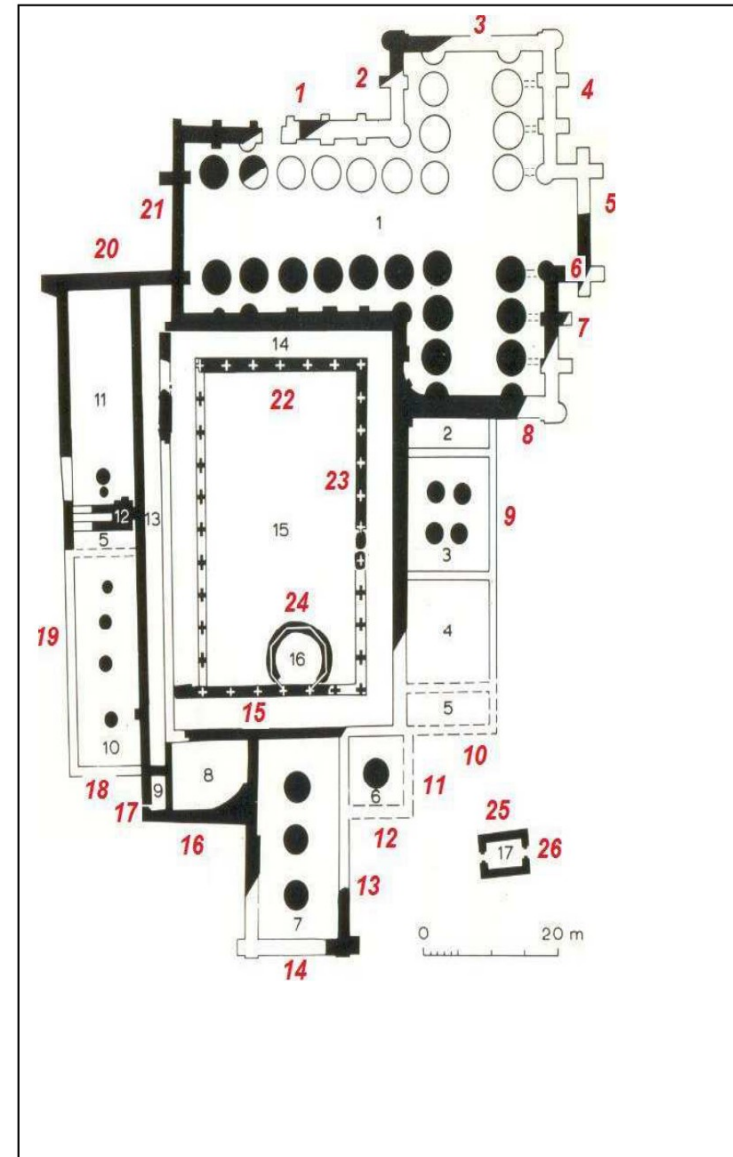

De hemel op aarde

Stichting Klooster Claercamp
20 november 2009

Secretariaat: Van Burmaniastraat 17, 9105 LE Rinsumageast

Voorwoord

Negenhonderd jaar geleden ontstond de orde der cisterciënzers, een sober levende orde van kloosterlingen die zich op ascetische wijze op het hiernamaals voorbereidden en die leefden van het werk van hun eigen handen. De hoge zelfvoorzieningsgraad van de orde verklaarde naast onder meer de kennis van moderne bouwmethoden, de sterke handelsgeest en de grote invloed van de eerste abt, de heilige Bernardus van Clairveaux, het ongekennde succes van de orde die zich in korte tijd over grote delen van Europa verspreidde.

De kloosters werden gevestigd in de buurt van water en van gebieden met een woeste, ongerepte natuur. De kloosters vormden een wereld op zichzelf maar ze maakten tegelijkertijd deel van een zich ontwikkelende middeleeuwse economie. Klooster Claercamp was het eerste klooster van de cisterciënzer orde in het gebied van Alkmaar tot Bremen (van West tot Oost-Friesland).

Het enorme complex van gebouwen en bedrijvigheid dat te midden tussen zo'n twintigtal uithoven op ruim twintig hectare in zo'n honderd tot honderdvijftig jaar is ontstaan en in nog kortere tijd is verdwenen, heeft sporen nagelaten die tegenwoordig op het eerste gezicht niet meer zijn te herkennen. Er gaat echter een nieuwe wereld open voor wie zich verdiept in de ontginning van het gebied, de weg- en waterbouw, de naamgeving van Schiermonnikoog, de Schierstins en het Klaarkampstermeer. Wie dan de brokken puin ziet liggen aan de randen van de vroegere grachten om het voormalige kloosterterrein en wie zich de betekenis van de tekst op de gedenksteen aldaar goed laat doordringen, treedt binnen in de wereld van Claercamp, lange tijd het rijkste en grootste klooster van de wijde omgeving.

Met dit document geven wij inzicht in onze ambities om de geschiedenis van het klooster weer onder de aandacht te brengen. Graag verkennen wij met u de mogelijkheden om fondsen te verwerven die het mogelijk maken om dit stukje Friese cultuurhistorie beter toegankelijk te maken voor de mensen die hier wonen of voor hen die, soms van heinde en verre, hier naartoe willen komen om er kennis van te nemen en zo nog meer te genieten van de prachtige omgeving.

Namens de Stichting Klooster Claercamp

, voorzitter

Inhoud

<i>1. Klooster Plaercamp</i>	<i>-</i>	<i>4</i>
<i>2. De Stichting Klooster Plaercamp</i>	<i>-</i>	<i>5</i>
<i>3. Bezinningstoerisme</i>	<i>-</i>	<i>6</i>
<i>4. Ambities</i>	<i>-</i>	<i>8</i>
<i>- Boeken</i>	<i>-</i>	<i>9</i>
<i>- Televisie-documentaire</i>	<i>-</i>	<i>10</i>
<i>- Excursies/wandelingen</i>	<i>-</i>	<i>11</i>
<i>- Lezingen/muziekuitvoeringen</i>	<i>-</i>	<i>11</i>
<i>- Websites</i>	<i>-</i>	<i>12</i>
<i>- Expositie</i>	<i>-</i>	<i>13</i>

1. Klooster Claercamp

Geen provincie binnen Nederland is zo gevormd door de kloosters als Fryslân en in geen andere provincie is daar zo weinig van overgebleven. Niet alleen heeft de Beeldenstorm hevig in Fryslân gewoed, ook vielen in 1580 bij overgang naar reformatie, alle kloosters aan de Staten van Friesland. De gebouwen werden vervolgens afgebroken. De grond en de stenen waarvan ze waren gebouwd, werden verkocht.

Zo verging het ook klooster Claercamp bij Rinsumageast dat officieel Monasterium Beate Maria de Claro Campo was geheten. Het klooster werd in 1165 gesticht als eerste cisterciënzer klooster in het noorden van Nederland. Op het hoogtepunt bezat het klooster 2.500 hectare grond en zo'n 80 boerderijen en uithoven. Ook de Schierstins in Feanwâlden en het eiland Schiermonnikoog behoorden tot het klooster. Claercamp stichtte ook nieuwe kloosters: Bloemkamp te Bolsward (1190) en klooster Aduard bij Groningen (1192). Aduard op zijn beurt was in 1228 de grondlegger van het klooster in Ihlow bij Aurich in Oost-Friesland.

Na de afbraak van de gebouwen in de jaren na 1580, werd tussen 1858 en 1941 ook de terp van het klooster afgegraven. De terpaarde werd voor bemestingsdoeleinden verkocht. In de oorlogsjaren kon nog net op tijd door de archeoloog [REDACTED] het grondplan van het klooster worden vastgelegd. Op dit moment is van het hele kloostercomplex aan de Klaarkampsterwei tussen Burdaard en Dokkum, afgezien van een herdenkingssteen, weinig meer te zien. In het verleden zijn vele artikelen over het klooster verschenen maar er is nog nooit een boek over het klooster geschreven. In de Schierstins is een expositie van bescheiden omvang ingericht over de geschiedenis van o.a. het klooster Claercamp.

Het terrein van het voormalige klooster dat waarschijnlijk het vroegste bakstenen complex in Nederland is geweest, is door minister Plasterk voorgedragen als één van de archeologische rijksmonumenten. Provincie en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed zijn in gesprek over het uitvoeren van een onderzoek door middel van proefsleuven om te bepalen in welke staat destijds het middenterrein door [REDACTED] is achtergelaten. De resultaten van het onderzoek zijn medebepalend voor de vraag of het mogelijk/gewenst is om een nieuwe, kleinere terp op te richten waarop de contouren van het grondplan van de kerk weer zichtbaar kunnen worden gemaakt.

2. *De Stichting Klooster Claercamp*

Eind 2008 is de Stichting Klooster Claercamp opgericht met het doel om de geschiedenis van het klooster met de geestelijke en wereldlijke activiteiten die daar ooit plaatsvonden, in een brede publieke belangstelling te krijgen. De aandacht van de stichting richt zich daarbij ook op de samenhang van het klooster met regionale historische plekken en op de verbondenheid van het klooster met andere cisterciënzer kloosters in Europa, met name in de Noord- en Oostzeeregio. In april 2009 heeft de stichting haar plannen gepresenteerd in de kerk van Rinsumageast waarbij circa honderd genodigden aanwezig waren. Tijdens deze bijeenkomst is de website van de stichting online gegaan. In september 2009 is een door de stichting gehoste website geopend ten behoeve van het samenwerkingsverband met het Forum van Cisterciënzer Kloosters in de Noord- en Oostzeeregio.

Het bestuur van de stichting bestaat uit [redacted] (voorzitter), [redacted] (secretaris) en [redacted] (penningmeester). [redacted], het vierde lid van het bestuur, [redacted] was bezig aan een boek van het klooster dat hij eind 2009 had willen laten verschijnen.

De stichting wordt terzijde gestaan door een kring van belangstellenden en deskundigen. Er vindt ondersteuning plaats op ict- gebied en vormgeving door [redacted] die ook de bestuursvergaderingen bijwoont. Burgemeester A. Aalberts van de gemeente Dantumadiel en [redacted] zijn beschermheer van de stichting.

3. *Bezinningstoerisme*

De activiteiten van de stichting passen binnen het streven van gemeenten en provincie om het bezinningstoerisme in de regio tot ontwikkeling te laten komen. In die zin kan ook worden aangesloten op Europese initiatieven op het gebied van cultuurhistorische regiomarketing, met name vanwege het feit dat de stichting Klooster Claercamp deel uitmaakt van een internationaal netwerk van stichtingen en verenigingen die de historie van de cisterciënzer kloosters belichten. Op tal van plekken zijn de kloosters nog aanwezig of is sprake van fraaie ruïnes die veel toeristen trekken.

Het voormalige kloosterterrein ligt centraal in een gebied waar bezinningstoeristen hun hart kunnen ophalen: de Alexanderkerk van Rinsumageast, de kapellen van Janum en Sybrandahus, de stad Dokkum, het terrein van het voormalige klooster Bloemkamp, het terpenlandschap en Schiermonnikoog als voormalige uithof van Claercamp. Op wat grotere afstand liggen Aduard en Ihlow waarmee Claercamp ooit nauw verbonden was.

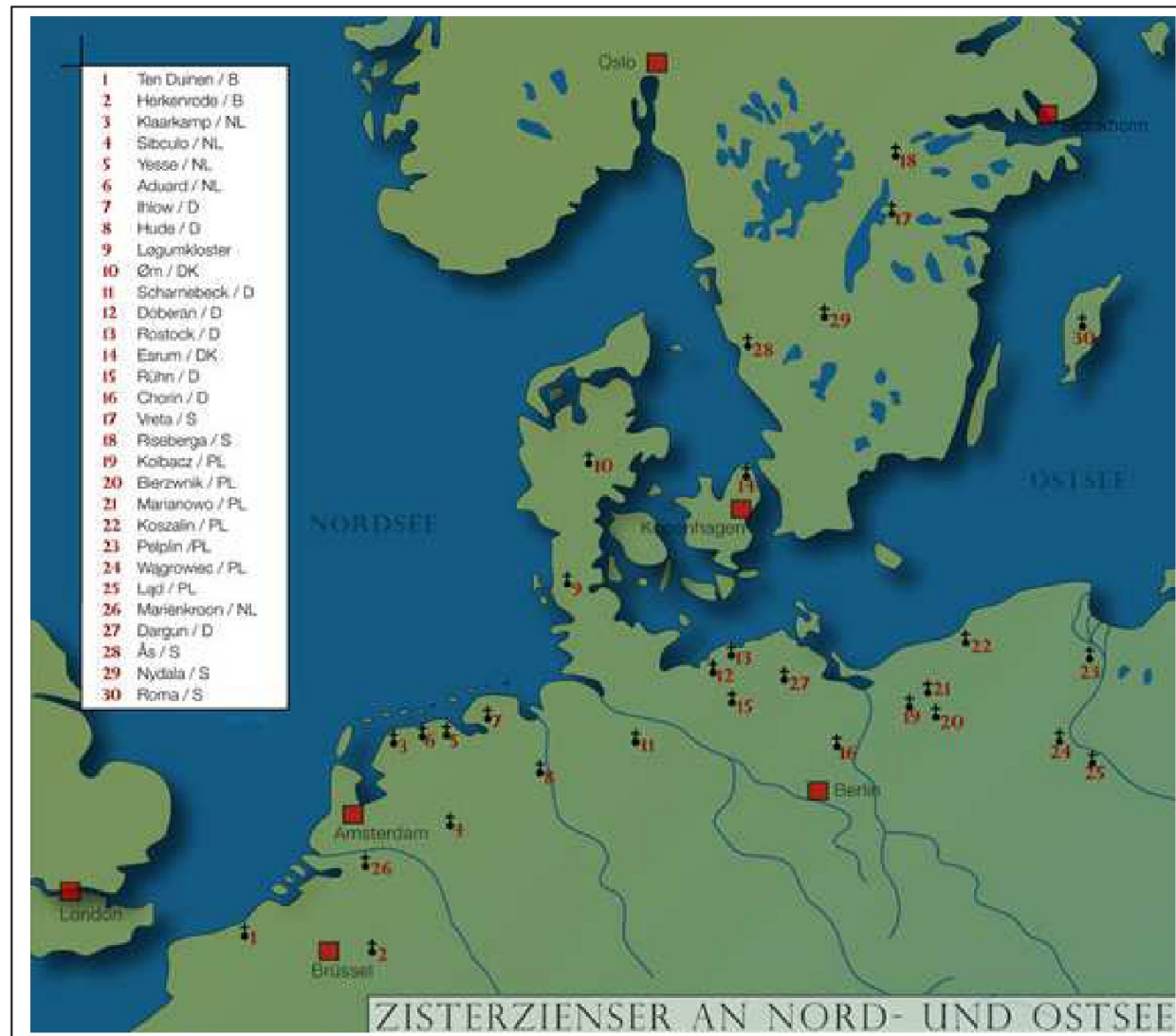
Afb. 1 : historische plattegrond Friesland-Groningen

In Aduard en Ihlow zijn met steun van overheid en subsidieverstrekkers en inspeland op de toegenomen belangstelling voor de historie van de oude kloosters, de afgelopen jaren tal van initiatieven ondernomen. In Aduard wordt het historische centrum van het dorp aan een facelift onderworpen en heeft men geëxperimenteerd met het bakken van kloostermoppen in een zogenaamde veldoven.

In september 2008 is het Nederlands/Duits- talige boek 'Kloosterland/Land der Klöster' verschenen over de kloosters in Friesland, Groningen en Oostfriesland. In het Oostfriesse Ihlow is in 2009 een nieuw museum geopend waar vroeger de crypte van de kloosterkerk was gesitueerd. De contouren van de kerk zijn weer zichtbaar gemaakt door middel van een hoge stalen constructie. Op het terrein wordt met grote regelmaat archeologisch onderzoek verricht.

Ook elders is sprake van een toegenomen publieke interesse in het middeleeuwse kloosterwezen. Het Forum waarin de cisterciënzer kloosterplaatsen in de Noord- en Oostzee- regio zijn vertegenwoordigd, speelt hier op in. Leidende thema's voor het Forum zijn de spiritualiteit van de cisterciënzers en hun prestaties op het gebied als bouwkunde, waterstaatkunde, economie en bestuur. Het Forum wil hier in de diverse Europese landen een brede bekendheid aan geven. De deelnemers stellen zich tot doel het erfgoed van de cisterciënzers levend te houden en aan latere generaties door te geven. Dit geschiedt door internationale samenwerking en informatie- en kennisuitwisseling bij de organisatie van symposia, seminars, tentoonstellingen, projecten en presentaties. Het Forum biedt mogelijkheden voor informatie, uitwisseling en gemeenschappelijke beleving van het cisterciënzer erfgoed.

Afb.2 (Voormalige) cisterciënzer kloosters in de regio Noord- en Oostzee

4. *Ambities 2010-2011*

De activiteiten van de stichting zijn tot dusverre bekostigd uit een subsidie van € 250,- van de gemeente Dantumadiel, een bedrag van € 500,- van de vereniging van Dorpsbelangen Rinsumageest en een aantal bijdragen van de bestuursleden van de stichting zelf.

Voor de bekostiging van de voorgenomen activiteiten van de stichting voor de jaren 2010 en 2011, zullen andere financieringsbronnen moeten worden gevonden. De inkomsten uit sponsoring en donateurs zijn behoudens zeer kleine bijdragen, nog nihil. Hier zal de komende tijd nog nadere aandacht aan moeten worden besteed.

- *Boeken*

Er ligt een manuscript voor een roman over Claercamp dat een van de bestuursleden heeft geschreven. Met dit boek wordt de historie van Claercamp eens op een andere manier belicht dan gebruikelijk het geval is, namelijk door de ogen van een fictieve persoon die zó geobsedeerd raakt van de kloostergeschiedenis dat hij zich in een monnikspij hult en er alles aan doet om het klooster weer opnieuw op te richten. Dat zijn eigen verleden hem daarbij parten speelt, lijkt hem niet te deren.

Kosten: geen. Het boek is aan een uitgeverij aangeboden; eventueel zal de uitgave uit eigen middelen worden bekostigd

Met een Friese uitgeverij is een plan gemaakt om een boek over Claercamp uit te geven waarin de geschiedenis van het klooster centraal staat. Het boek dat de uitgeverij vorig jaar over Rinsmastate heeft laten verschijnen, dient hierbij als voorbeeld: veel mooie foto's, fraaie opmaak in een groot formaat, goede inhoudelijke artikelen, veel afwisseling en goed toegankelijk.

Kosten: de kosten worden begroot op € 48.950,- waarvan € 38.691,- (excl. btw) voor rekening van de stichting komt. Hierbij wordt uitgegaan van 1.000 exemplaren.

- *Televisie-documentaire*

Er hebben gesprekken plaatsgevonden met Omrop Fryslân over de mogelijkheid om een documentaire over Claercamp te maken. Dit heeft geresulteerd in een concreet plan om zo'n documentaire samen te stellen waarin een levensecht beeld wordt opgeroepen van de opkomst en het verval van het klooster Klaarkamp en van de terp waarop het vier eeuwen lang stond. De kijker moet kunnen voelen hoe het moet zijn geweest om daar in de Middeleeuwen te leven en welke invloed het klooster op zijn omgeving heeft gehad. Tegelijkertijd wordt aandacht gegeven aan hetgeen er nu van het klooster over is en hoe de vindplaats voor de toekomst bewaard blijft. Zo zal er onder meer een interview in worden verwerkt met de heer Prins die een boerenbedrijf heeft gehad op één van de boerderijen tegenover Klaarkamp. Hij weet zich nog goed te herinneren dat de laatste terpresten werden afgevoerd en heeft veel weet van historisch interessante feiten.

Kosten: de kosten worden begroot op € 65.959,- Omrop Fryslân is bereid € 50.959,- in het project te steken. De Stichting moet voor een bijdrage van € 15.000,- zorgdragen.

Excursies/wandelingen

De Stichting wil verschillende excursies en wandelingen over de oude 'kloosterpaden' organiseren. In 2008 en 2009 hebben al excursies op het voormalige kloosterterrein van Claercamp plaatsgevonden in samenwerking met Staatsbosbeheer. Het is de bedoeling dat dit soort excursies ook in de toekomst blijft plaatsvinden waarbij ook een link wordt gelegd naar de kerk in Rinsumageast, Janum en Sibrandahûs.

In 2010 zal een bus- excursie naar Ihlow worden georganiseerd en wordt gedacht aan het organiseren van wandeltochten langs historisch interessante plekken en routes.

Kosten: geen. Mogelijk kan dit ook inkomsten genereren.

- *Lezingen/muziekuitvoeringen*

Er bestaan plannen om muziekuitvoeringen te organiseren zoals die bij de presentatie van de stichting in april 2009 ten gehore zijn gebracht door Schola Cantorum Mistura uit Menaldum: middeleeuwse, religieuze gezangen die de tijd van Claercamp weer doen herleven. Wellicht kan in Rinsumageast ook zo'n koor worden opgericht.

Voor zulke uitvoeringen gecombineerd met lezingen over de kloostergeschiedenis, bestaat veel belangstelling.

Kosten: geen. Mogelijk kan dit ook inkomsten genereren.

- *Websites*

De stichting heeft twee websites: www.kloosterclaercamp.nl en www.forumcist.eu . Continuering van de sites is van groot belang om belangstellenden via het internet te informeren over ontwikkelingen en achtergronden en over het bestaande netwerk van cisterciënzer kloosters in Europa.

Kosten: de kosten voor het verder uitbouwen en het onderhoud van de beide sites bedragen € 2.000,- per jaar.

- *Expositie*

Met het bestuur van de Schierstins, het Fries Museum en de provincie is verschillende malen gesproken over een expositie over Claercamp. Het ziet er naar uit dat de Schierstins zich specifiek zal gaan toeleggen op de historie van de stinsen en dat de permanente expositie over de kloostergeschiedenis uit de Schierstins zal gaan verdwijnen.

De stichting Klooster Claercamp vindt het van groot belang dat er een expositieruimte gaat komen waar de geschiedenis van Claercamp belicht wordt, bij voorkeur in relatie met de Friese kloostergeschiedenis en met de lokale geschiedenis van de states en de kerk van Rinsumageast. Op deze wijze wordt een parel toegevoegd aan de ketting van bestaande musea in Noordoost Fryslân zoals die in de stichting Markant Friesland zijn verenigd.

Sinds enige tijd vinden er besprekingen plaats met het bestuur van het nog in aanbouw zijnde mfc De Beyer over een mogelijke expositieruimte in het gebouw. Mocht dit slagen, de kans hiervan is zeer groot, dan beschikt de stichting over een grote tentoonstellingsruimte waar ook voldoende plaats is voor een provinciaal steunpunt voor streekgebonden archeologie en cultuurhistorie.

Kosten: de kosten voor het inrichten van een steunpunt liggen tussen de € 100-150.000. Dit bedrag wordt grotendeels opgebracht door de Provincie Fryslân (die een boekje over de archeologie van de kloosters zal uitbrengen). Voor het resterende deel zullen andere bronnen moeten worden gezocht zoals gemeente, plaatselijke organisaties, donateurs, EU-geld, sponsoring, e.d.

Zodra definitief is besloten dat de stichting in het mfc een onderkomen kan vinden (naar verwachting valt de beslissing nog in 2009) zal aandacht moeten worden besteed aan de exploitatie en inrichting van het museum. Het Fries Museum, de provincie/Plattelânprojecten en de gemeente zien wij in deze als belangrijke partner om ons hierin te adviseren en te ondersteunen.

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen